JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PHILIPPE LÉGER
13 päivänä heinäkuuta 2000 [1]

1. Landesgericht für Zivilrechtssachen Wienin (Itävalta) käsiteltävänä olevassa asiassa itävaltalaisen julkisen notaarin Friedrich Stefanin [2] katsotaan merkinneen saksalaisen pankin, Westdeutsche Landesbank Girozentralen [3] hyväksi kiinteistörekisteriin Saksan markan määräisen kiinnityksen, vaikka kyseistä toimenpidettä toteutettaessa ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten vahvistaminen ei ollut Itävallan lainsäädännön mukaan sallittua.

2. Pääasian kantajan Grundstücks- und Bauprojektentwicklungs GmbH:lle [4] Saksan markkoina myöntämän lainan riidanalaisena vakuutena oli kaksi Itävallassa sijaitsevaa kiinteistöä. Kun kyseinen yhtiö asetettiin konkurssiin, kiinnityksen laillisuutta käsiteltiin paitsi kansallisen lainsäädännön myös yhteisön oikeuden kannalta. Sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä, on ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan (josta on tullut EY 56 artikla) kanssa. [5]

3. Siinä vaiheessa, kun kiinnitys merkittiin kiinteistörekisteriin, Itävallan tasavalta ei ollut vielä Euroopan yhteisöjen jäsen. Se oli kuitenkin jo jäsen silloin, kun velallinen asetettiin konkurssiin.

4. Itävaltalainen tuomioistuin on näin ollen katsonut tarpeelliseksi saada täsmennystä perustamissopimuksen 73 b artiklan ajalliseen soveltamisalaan, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut sitä edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer antamassaan tuomiossa. Kansallinen tuomioistuin toivoo saavansa yhteisöjen tuomioistuimen vastauksesta tiedot, joiden perusteella se kykenee arvioimaan kansallisen lainsäädäntönsä sääntöjenmukaisuutta, josta riippuu riidanalaisen kiinnityksen pätevyys ja näin ollen Stefanin korvausvastuu.

I Asiaa koskeva lainsäädäntö

A *Yhteisön oikeus*

5. ETY:n perustamissopimuksen 67—73 artikla, joissa määrättiin pääomien liikkuvuuden asteittaisesta vapauttamisesta, kor-

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.
2 — Jäljempänä pääasian vastaaja.
3 — Jäljempänä pääasian kantaja.
4 — Jäljempänä velallinen.
5 — Asia C-222/97, Trummer ja Mayer, tuomio 16.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1661).

vattiin 1.1.1994 lähtien EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklalla, EY:n perustamissopimuksen 73 c ja 73 d artiklalla (joista on tullut EY 57 ja EY 58 artikla), EY:n perustamissopimuksen 73 e artiklalla (joka on kumottu Amsterdamin sopimuksella) sekä EY:n perustamissopimuksen 73 f ja 73 g artiklalla (joista on tullut EY 59 ja EY 60 artikla).

6. Perustamissopimuksen 73 b artiklassa määrätään seuraavaa:

"1. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.

2. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat maksuja jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä."

7. Koska liittymissopimuksessa [6] tai Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niihin sopimuksiin tehtävistä mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyssä liittymisasiakirjassa [7] (jäljempänä liittymisasiakirja) tarkoitettuja siirtymäsäännöksiä ei ole annettu, perustamissopimuksen 73 b artikla ja sitä seuraavat artiklat ovat tulleet Itävallassa voimaan 1.1.1995, jolloin Itävalta liittyi Euroopan unioniin.

B *Itävallan oikeus*

8. Verordnung über wertbeständige Rechte (arvoltaan muuttumattomista oikeuksista annettu Itävallan asetus) on annettu 16.11.1940, ja sen 3 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on muutettuna Schillinggesetzin (Itävallan šillinkiä koskeva laki) [8] 4 §:llä, säädetään seuraavaa:

"Niissä asioissa, jotka kuuluvat Grundbuchgesetzin (kiinteistörekisteristä annettu Itävallan laki) soveltamisalaan, kiinnitykset voidaan vahvistaa tämän asetuksen voimaantulon jälkeen ainoastaan šillingin määräisinä tai siten, että kiinteistöstä suoritettavaksi tuleva rahamäärä sidotaan hienokullan hintaan."

6 — Belgian kuningaskunnan, Tanskan kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan, Portugalin tasavallan, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (Euroopan unionin jäsenvaltiot) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan välillä tehty Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymistä Euroopan unioniin koskeva sopimus (EYVL 1994 C 241, s. 9; jäljempänä liittymissopimus).

7 — EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1.

8 — StGBl. 1945, nro 231.

II Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

9. Westdeutsche Landesbank Girozentrale myönsi 16.12.1991 Grundstücks- und Bauprojektentwicklungs GmbH:lle 20 miljoonan Saksan markan suuruisen lainan. Stefan merkitsi kiinteistörekisteriin kyseisenä valuuttana kiinnityksen kahteen Wienissä sijaitsevaan kiinteistöön, jotka olivat velallisen omaisuutta.

10. Velallinen asetettiin konkurssiin 7.6.1995. Pääasian kantaja yritti käyttää panttioikeuttaan ja aloitti tässä tarkoituksessa realisoinnin. Velallista edustanut pesänhoitaja riitautti kiinnityksen pätevyyden Oberster Gerichtshofissa vedoten siihen, että ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten merkitseminen kiinteistörekisteriin oli kiellettyä. Pääasian kantaja hyväksyi tämän näkemyksen ja suostui siihen, että kiinnitys poistettiin kiinteistörekisteristä.

11. Tämän jälkeen pääasian kantaja nosti Landesgericht für Zivilrechtssachen Wienissä kanteen, jossa se vaati pääasian vastaajalta vahingonkorvausta. Pääasian kantaja väittää, että pääasian vastaaja ei ollut ilmoittanut sille kiinnityksen tehottomuudesta, toisin kuin häntä sopimuksen tekemisessä velvoittavat säännöt edellyttivät. Pääasian kantaja täsmentää, että se olisi suostunut siihen, että kiinnitys olisi vahvistettu Itävallan šillinkeinä.

12. Pääasian vastaaja kiistää sen, että kiinnitys olisi ollut lainvastainen, ja nojautuu perustamissopimuksen 73 b artiklaan.

13. Kansallinen tuomioistuin esittää, että ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin monissa tuomioissa todettiin ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten vahvistamisen olevan ristiriidassa 16.11.1940 annetun Verordnung über wertbeständige Rechten 3 §:n kanssa. Tämän säännöksen vastaisesti tehdyt merkinnät ovat korjaamattomalla tavalla tehottomia, eikä niillä ole oikeusvaikutuksia. Itävallan lainsäädännön mukaan ne on poistettava kiinteistörekisteristä viran puolesta.

14. Kansallisen tuomioistuimen mukaan 16.11.1940 annetun Verordnung über wertbeständige Rechten kumoaminen[9] ei vaikuta oikeussuhteisiin, jotka olivat syntyneet viimeistään 31.12.1998.[10]

15. Koska Itävallan oikeusjärjestyksen mukaan pätemättömien oikeustoimien korjautuminen taannehtivasti päteviksi ei ole mahdollista ilman nimenomaista lain-

9 — Erstes Euro-Justiz-Begleitgesetz, XII §:n 1 momentin 13 kohta (BGBl. I, 1998, s. 125).

10 — Kyseisen lain XII §:n 2 momentti.

säännöstä, 16.11.1940 annettua Verordnung über wertbeständige Rechteä voidaan jättää soveltamatta vain perustamissopimuksen 73 b artiklassa määrätyn pääomanliikkeiden ja maksuliikenteen rajoituksia koskevan kiellon perusteella. Koska yhteisön oikeus on ensisijainen jäsenvaltioiden oikeuteen nähden, tätä periaatetta olisi noudatettava ensisijaisesti tuolloin voimassa olleeseen Itävallan lakiin nähden.

16. Kansallinen tuomioistuin olettaa, että perustamissopimuksen 73 b artiklassa kielletään ulkomaan valuutan määräisen kiinnityksen vahvistamiselle asetettavat rajoitukset.

Se arvioi, että jos kyseistä määräystä pitäisi soveltaa taannehtivasti sinä päivänä, jolloin Itävallan tasavalta liittyi Euroopan unioniin, kansallisen oikeuden nojalla pätemättömään, vaikkakin tuolloin edelleen kiinteistörekisterissä olevaan kiinnitykseen, riidanalaisella kiinnityksellä olisi täysi vaikutus, ja se olisi tästä syystä tehokas vakuus pääasian kantajalle.

Jos sitä vastoin katsottaisiin, että perustamissopimuksen 73 b artiklalla ei ole taannehtivaa vaikutusta, sellainen kiinteistörekisteriin merkitty kiinnitys, joka olisi korjaamattomalla tavalla pätemätön, ei olisi pätevä vakuus 16.11.1940 annetun Verordnung über wertbeständige Rechten 3 §:n nojalla.

III Ennakkoratkaisukysymykset

17. Näin ollen Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa yhteensopivana pääomanliikkeiden ja maksuliikenteen rajoituksena pidettävä sitä, ettei ulkomaan valuutan (tässä tapauksessa Saksan markan) määräistä velkaa voi kiinnittää?

2) a) Vaikuttaako EY:n perustamissopimuksen 73 b artikla ennen Itävallan liittymistä Euroopan yhteisöön Saksan markkoina kiinteistörekisteriin merkittyihin ja siten tuolloin korjaamattomalla tavalla pätemättömiin kiinnityksiin siten, että ne korjautuvat taannehtivasti päteviksi?

tai

b) Ovatko pääomien vapaata liikkuvuutta koskevat yhteisön oikeuden oikeussäännöt ja erityisesti EY:n perustamissopimuksen 73 b artikla vaikuttaneet Itävallan 17.7.1989 jättämän jäsenyyshakemuksen ja 31.7.1991 päivätyn lausunnon perusteella siten, että ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten merkitseminen kiinteistörekisteriin oli sallittua Itävallassa jo 16.12.1991 alkaen?"

IV Perustamissopimuksen 73 b artiklan tulkinta (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys)

18. Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko sellainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan toisen jäsenvaltion valuuttana maksettavan velan vakuudeksi kiinteistörekisteriin merkittävän kiinnityksen on oltava kansallisen valuutan määräinen, ristiriidassa perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa.

19. Edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer äskettäin antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin vastasi tähän kysymykseen selvästi myöntävästi. Kuten nyt käsiteltävä asia, myös kyseinen asia koski kiinnitystä, jota Itävallan toimivaltaiset viranomaiset eivät olleet suostuneet merkitsemään kiinteistörekisteriin sillä perusteella, että se oli Saksan markan määräinen.

20. Yhteisöjen tuomioistuin arvioi asiaa tällä tavoin todettuaan ensin, että "koska pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kiinnitys yhtäältä liittyy erottamattomasti erääseen pääomanliikkeeseen eli kiinteistösijoituksen rahaksi muuttamiseen ja toisaalta sisältyy direktiivin 88/361/ETY liitteessä olevaan pääomanliikkeiden nimikkeistön IX kohtaan, se kuuluu perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltamisalaan". [11]

11 — Em. asiassa Trummer ja Mayer annetun tuomion 24 kohta.

21. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu pitää kieltoa merkitä toisen jäsenvaltion valuutan määräistä kiinnitystä kiinteistörekisteriin pääomien liikkuvuuden rajoituksena perustui kahteen pääasialliseen perusteluun.

22. Ensinnäkin yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "pääasiassa esillä oleva kansallinen lainsäädäntö heikentää vakuuden kohteena olevan, toisen jäsenvaltion valuutan määräisen saatavan ja kiinnityksen välistä sidosta, koska kiinnityksen arvo saattaa valuutan arvon myöhempien vaihtelujen johdosta laskea alemmaksi kuin sen saatavan, jonka vakuutena se on, mikä vähentää tällaisen vakuuden tehokkuutta ja sitä kautta houkuttelevuutta". [12] Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan "tällainen lainsäädäntö on tämän vuoksi omiaan vähentämään kyseessä olevien henkilöiden intoa ilmaista velan määrä toisen jäsenvaltion valuuttana, jolloin se estää niitä käyttämästä pääomien ja maksujen vapaaseen liikkuvuuteen kuuluvaa oikeutta". [13]

23. Toiseksi yhteisöjen tuomioistuin lisäsi, että riidanalainen lainsäädäntö saattoi "aiheuttaa sopimuspuolille lisäkuluja, koska se velvoittaa ne pelkästään kiinnityksen vahvistamista varten arvostamaan saatavan kansallisena valuuttana ja tarvittaessa vahvistamaan kyseisen muuntamisen". [14]

24. Oikeudenkäyntiin osallistuneista ainoastaan pääasian kantaja on esittänyt

12 — Kyseisen tuomion 26 kohta.
13 — Sama kohta.
14 — Kyseisen tuomion 27 kohta.

perusteluja, joilla se pyrkii siihen, että yhteisöjen tuomioistuin harkitsisi uudelleen kyseisen tuomion asiaratkaisua.

25. Se väittää yhteisöjen tuomioistuimen nojautuvan tuomiossaan virheelliseen oletamaan.

26. Sen jälkeen kun yhteisöjen tuomioistuin on arvioinut kansallista lainsäädäntöä perustamissopimuksen 73 b artiklan kannalta, se on myöntänyt, että "jäsenvaltiolla on oikeus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kiinnitysjärjestelmä vahvistaisi varmuudella ja selkeästi yhtäältä kiinnitysvelkojien oikeudet suhteessa toisiin kiinnitysvelkojiin ja kaikkien kiinnitysvelkojien oikeudet sekä toisaalta kaikkien muiden velkojien oikeudet". [15]

Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin huomauttanut, että kansallinen lainsäädäntö "sisältää epävarmuustekijän, joka on omiaan vaarantamaan [tämän] tavoitteen saavuttamisen". [16] Tällä tarkoitetaan kansallisen lain mukaista mahdollisuutta ilmaista "kiinnityksen arvo kullan hintaan sidottuna", [17] vaikka "kullan hinta on nykyään yhtä altis vaihteluille kuin ulkomaanvaluutan". [18]

27. Pääasian kantaja kuitenkin väittää, että kiinnitysten merkitseminen kiinteistörekisteriin sitomalla niiden arvo hienokullan arvoon ei ollut mahdollista silloin, kun nyt käsiteltävässä asiassa riidanalainen kiinnitys merkittiin kiinteistörekisteriin.

28. Tältä osin on huomautettava, että Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien on siteerannut 16.11.1940 annetun Verordnung über wertbeständige Rechten 3 §:n 1 momenttia täsmentämättä, että mahdollisuus määrittää kiinteistön hinta sitomalla se hienokullan hintaan olisi poistettu Itävallan oikeusjärjestyksestä siinä vaiheessa, kun riidanalainen rekisterimerkintä tehtiin.

29. Lisättäköön, että koska kyseisen säännöksen sovellettavuudesta ei ole käytettävissä kiistattomia tietoja, [19] on pitäydyttävä edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer annetussa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa. Siinä yhteisöjen tuomioistuin täsmensi, että vaikka komissio olikin suullisessa käsittelyssä ilmoittanut, että sen käytettävissä olleiden tietojen mukaan kyseistä lainkohtaa ei enää sovellettu, sitä ei ollut kuitenkaan virallisesti kumottu. [20]

30. Pääasian kantaja lisää, että tämänhetkisen oikeuskäytännön pitäminen voimassa merkitsisi sitä, että kaikki ulkomaan

15 — Kyseisen tuomion 30 kohta.
16 — Kyseisen tuomion 32 kohta.
17 — Sama kohta.
18 — Sama kohta.

19 — Kansallinen tuomioistuin tai Itävallan hallitus eivät kumpikaan ole täsmentäneet tätä kohtaa.
20 — Em. asiassa Trummer ja Mayer annetun tuomion 33 kohta.

valuutat olisi sallittava ja että useimmissa jäsenvaltioissa voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnityksiä voidaan vahvistaa vain tiettyjen ulkomaan valuuttojen määräisinä, olisi niin ikään ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen kanssa.

Se ei kuitenkaan täsmennä syitä, joiden vuoksi tämä toteamus olisi hyväksyttävä peruste kyseenalaistaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö. On lisäksi kiistatonta, että kyseinen oikeuskäytäntö vaikuttaa kaikkeen kansalliseen lainsäädäntöön, joka on samanlainen kuin se, josta edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer oli kysymys.

31. Lopuksi pääasian kantaja arvostelee sitä, että lupa merkitä kiinnitys kiinteistörekisteriin minä tahansa ulkomaan valuuttana saattaa merkitä kiinteistörekisteritietojen ennakoitavuuden puuttumista, mitä ei voida hyväksyä. Se esittää, että huonommassa etuoikeusasemassa oleville velkojille, joille merkitään kiinteistörekisteriin ulkomaanvaluutan määräinen kiinnitys, aiheutuu ulkomaan valuutan arvon vaihtelusta riski, jota vastaan ne eivät voi varautua. Tämä riski merkitsee vakuuden arvon alenemista kiinnitetyn hyödykkeen arvoon nähden.

32. Vastaus, joka edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer annetussa tuomiossa on annettu väitteeseen, joka koski sitä, että velkojan oikeus kiinnityksen vahvistamiseen ulkomaan valuuttana merkitsi ennakoitavuuden puuttumista, on täysin sovellettavissa nyt käsiteltävään asiaan.

33. Yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että kyseinen säännöstö johtaa siihen, etteivät huonommassa etuoikeusasemassa olevat velkojat voi olla selvillä etuoikeutettujen saatavien tarkasta määrästä ja sitä kautta arvioida niille tarjotun vakuuden arvoa muutoin kuin ulkomaanvaluutan määräisten saatavien velkojien epävarmuuden kustannuksella.[21] Sama koskee tavoitetta, joka on annettu pääasiassa käsiteltävän kaltaiselle lainsäädännölle eli jolla pääasian kantajan mukaan pyritään suojelemaan huonommassa etuoikeusasemassa olevia velkojia rahan arvon vaihteluilta.

Paitsi että säännöstöllä rajoitetaan pääomien vapaata liikkuvuutta, sen soveltaminen velkojaan, jonka saamisen vakuudeksi on olemassa ulkomaan valuutan määräinen kiinnitys, merkitsisi tälle velkojalle samoja valuuttojen arvon vaihtelusta johtuvia riskejä, vaikka siinä asetettaisiin etusijalle sellaiset muut vakuudet, joiden osalta tällaisia riskejä ei olisi.

34. Pääasian kantajan esittämät seikat eivät siis ole sellaisia, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö voitaisiin kyseenalaistaa niiden perusteella.

21 — Kyseisen tuomion 31 kohta.

V Perustamissopimuksen 73 b artiklan ajallinen soveltamisala (toinen ennakkoratkaisukysymys)

A Perustamissopimuksen 73 b artiklan sovellettavuus ennen Itävallan liittymistä Euroopan unioniin (toisen kysymyksen toinen osa)

35. Kansallinen tuomioistuin tiedustelee näillä kysymyksillään, sovelletaanko perustamissopimuksen 73 b artiklaa kiinnitykseen, joka siitä huolimatta, että se oli merkitty kiinteistörekisteriin ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin, oli liittymishetkellä yhä voimassa.

39. Vaikka hyväksyttäisiin se, että yhteisön oikeutta olisi sovellettava ennen valtion liittymistä Euroopan unioniin, edellytetään vielä, jotta sitä voitaisiin soveltaa, että yhteisön oikeussääntö, johon vedotaan, on voimassa ja että se on tosiasiallisesti tullut voimaan siihen ajankohtaan mennessä, josta alkaen kyseisen riidan katsotaan kuuluvan sen soveltamisalaan.

36. Toisen kysymyksen toisessa osassa pyritään määrittämään, voitiinko perustamissopimuksen 73 b artiklaa soveltaa Itävallassa jo ennen kyseisen valtion liittymistä Euroopan unioniin, erityisesti päivänä, jolloin jäsenyyshakemus oli jätetty, tai päivänä, jolloin komissio oli antanut asiassa puoltavan lausunnon.

40. Kuten komissio on korostanut, riidanalainen kiinnitys on merkitty kiinteistörekisteriin 16.12.1991, kun taas perustamissopimuksen 73 b artikla on tullut voimaan vasta 1.1.1994 EY:n perustamissopimuksen 73 a artiklan (joka on kumottu Amsterdamin sopimuksella) mukaisesti. [22]

37. Toisen kysymyksen ensimmäinen osa koskee riidanalaisen kiinnityksen korjautumista jälkikäteen päteväksi.

41. Vaikka ETY:n perustamissopimusta voitaisiin soveltaa ennakoivasti Itävallan tasavaltaan eli vuoden 1991 lopussa ja lähes 3 vuotta ennen kyseisen valtion liittymistä, kansallinen tuomioistuin ei toisin sanoen voisi tehdä siitä päätelmiä riidan ratkaisua varten, koska perustamissopimuksen 73 b artiklaa ei ollut vielä silloin annettu.

38. Käsittelen näitä kahta näkökohtaa seuraavaksi tässä järjestyksessä.

22 — Perustamissopimuksen 73 a—73 g artikla sekä EY:n perustamissopimuksen 73 h artikla (kumottu Amsterdamin sopimuksella) on lisätty perustamissopimukseen Maastrichtissa 7.2.1992 allekirjoitetun Euroopan unionin perustamissopimuksen G.15 artiklalla.

42. Kysymykseen on siis vastattava kieltävästi.

B *Riidanalaisen kiinnityksen korjautuminen jälkikäteen päteväksi*

43. Korjautuminen päteväksi jälkikäteen voi tapahtua kahdella eri tavalla. Se tapahtuu joko taannehtivan vaikutuksen kautta, mikä edellyttää sitä, että perustamissopimuksen 73 b artiklalla on vaikutuksia riidanalaiseen kiinnitykseen, vaikka kyseistä määräystä ei ollut olemassa kiinnitystä vahvistettaessa. Korjautuminen päteväksi voi toisaalta olla seurausta perustamissopimuksen 73 b artiklan välittömästä soveltamisesta eli johtua siitä, että se on tullut voimaan vakuuden voimassaolon aikana.

1. Perustamissopimuksen 73 b artiklan taannehtiva vaikutus

44. On vaikeaa kuvitella, että perustamissopimus voisi synnyttää kolmansissa maissa, sellaisissakaan, jotka hakevat Euroopan unionin jäsenyyttä, ennen liittymistä samoja oikeuksia ja velvoitteita kuin jäsenvaltioissa. Tämä pitää erityisesti paikkansa silloin, kun määräys, johon vedotaan, ei ollut voimassa riidanalaisen oikeustoimen tapahtuessa, kuten olen todennut. Tilanne on sama silloin, kun kyseiset oikeudelliset tilanteet ovat jo olemassa sillä hetkellä, kun uusi oikeudellinen sääntely tulee voimaan. Tässä tapauksessa on vaikeaa kuvitella, että alun perin sovellettavaa oikeutta muutettaisiin taannehtivasti liittymisen vaikutuksesta.

45. Euroopan unioniin liittyvän valtion noudattama menettely virallistuu, kun jäsenvaltioiden ja hakijavaltioiden välillä tehdään sopimus, jolla viimeksi mainituista "tulee Euroopan unionin jäseniä sekä niiden sopimusten sopimuspuolia, joihin unioni perustuu, sellaisina kuin kyseiset sopimukset ovat muutettuina tai täydennettyinä".[23] Tästä seuraa uusille jäsenvaltioille uusia oikeuksia ja uusia velvollisuuksia[24] sopimuksen voimaantulosta eli 1.1.1995 lähtien.[25]

46. Liittymissopimukseen liitetyn liittymisasiakirjan, jonka määräykset ovat erottamaton osa liittymissopimusta,[26] 2 artiklan mukaan "alkuperäisten sopimusten määräykset sekä toimielinten ennen liittymistä antamien säädösten säännökset ja määräykset sitovat uusia jäsenvaltioita liittymisestä alkaen, ja niitä sovelletaan näissä valtioissa kyseisissä sopimuksissa ja tässä asiakirjassa määrätyin edellytyksin".

47. Liittymissopimuksella luodaan siis uusille jäsenvaltioille velvoitteita vain

23 — Liittymissopimuksen 1 artiklan 1 kohta.
24 — Kyseisen sopimuksen 1 artiklan 3 kohta.
25 — Kyseisen sopimuksen 2 artiklan 2 kohta.
26 — Liittymissopimuksen 1 artiklan 2 kohta.

sopimuksen voimaantulosta lukien, ellei liittymisasiakirjassa määrätä erityisistä edellytyksistä. [27]

48. Tämä on vahvistettu myös yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä. Yhteisön oikeuden aineellisia oikeussääntöjä on tulkittava oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattamisen takaamiseksi siten, että ne koskevat *ennen niiden voimaantuloa olemassa olleita oikeudellisia tilanteita* vain siltä osin kuin niiden sanamuodosta, tarkoituksesta tai rakenteesta ilmenee selvästi, että niillä on katsottava olevan tällainen vaikutus. [28]

49. Koska ei ole olemassa sellaisia erityisiä edellytyksiä soveltaa perustamissopimuksen 73 b artiklaa, joiden vuoksi sillä olisi vaikutuksia ennen Itävallan tasavallan liittymistä syntyneisiin tilanteisiin, kyseinen määräys ei voi vaikuttaa siihen, onko kiinnitys ollut kansallisen lainsäädännön kannalta lainmukainen, kun se on merkitty kiinteistörekisteriin.

50. On vielä tutkittava oikeussuhdetta, joka tästä merkinnästä kiinteistörekisteriin on syntynyt yhteisön oikeuden valossa, sellaisena kuin se on tullut voimaan oikeussuhteen olemassaolon aikana eli silloin, kun Itävallan tasavallasta tuli Euroopan unionin jäsen ja näin ollen perustamissopimuksen 73 b artiklassa määrättyjen velvoitteiden sitoma.

2. Perustamissopimuksen 73 b artiklan välitön soveltaminen

51. Kansallisen tuomioistuimen mukaan kiinnitys merkittiin kiinteistörekisteriin tuolloin sovelletun Itävallan lainsäädännön vastaisesti. Sen olemassaoloa ei kuitenkaan kyseenalaistettu virallisesti ennen kuin se poistettiin rekisteristä vuonna 1995 velallisen konkurssimenettelyn alettua. Tästä syystä vakuus on ollut jonkin aikaa voimassa samaan aikaan perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa, joka tuli Itävallassa voimaan kyseisen valtion liittymishetkellä.

52. On siis pohdittava sitä, onko kyseinen määräys sovellettavissa riidanalaiseen kiinnitykseen, jotta voitaisiin avustaa pääasian kohteena olevan riidan ratkaisemisessa.

53. On kuitenkin esitettävä yksi edeltävä vaatimus eli se, että tällä on merkitystä

27 — Asia C-122/96, Saldanha ja MTS, tuomio 2.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5325, 14 kohta). Samalla tavoin uuden sopimuksen määräykset koskevat jäsenvaltioita vain sellaisten tosiseikkojen osalta, jotka ovat tapahtuneet sopimuksen voimaantulon jälkeen. Ks. tältä osin asiassa C-35/98, Verkooijen, 6.6.2000 annetun tuomion 42 kohta (Kok. 2000, s. I-4071), jossa yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että "koska pääasian tosiseikat ovat tapahtuneet ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa, on tältä osin tutkittava pelkästään, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen säännös yhteensopiva ETY:n perustamissopimuksen määräysten ja direktiivin 88/361/ETY säännösten kanssa".

28 — Ks. mm. yhdistetyt asiat 212/80—217/80, Salumi ym., tuomio 12.11.1981 (Kok. 1981, s. 2735, 8 kohta ja sitä seuraavat kohdat); asia 21/81, Bout, tuomio 10.2.1982 (Kok. 1982, s. 381, 13 ja 14 kohta); asia C-368/89, Crispoltoni, tuomio 11.7.1991 (Kok. 1991, s. I-3695, 17 ja 20 kohta) ja asia C-34/92, GruSa Fleisch, tuomio 15.7.1993 (Kok. 1993, s. I-4147, 22 kohta).

ainoastaan siinä tapauksessa, että kiinnitys ei ole Itävallan oikeuden mukaan ollut mitätön. Riippuu näet kansallisesta oikeudesta, onko edes mahdollista, että kiinnitys korjautuu taannehtivasti päteväksi, kun kiinnitysrekisterimerkintä on pidetty voimassa Itävallan tasavallan liittyessä Euroopan unioniin, vaikka se ei merkitsisikään kiistatonta kiinnityksen oikeudellista pätevyyttä. Aikaisempi esitykseni siitä, että perustamissopimuksen 73 b artiklalla ei ole taannehtivaa vaikutusta ja että kansallinen oikeus on ainoa viitenormi ennen Itävallan liittymistä, puhuu tämän puolesta.

54. Komissio korostaa tältä osin, että toisen kysymyksen ensimmäinen osa, joka koskee kiinnityksen korjautumista taannehtivasti päteväksi, on muotoiltu siten, että sitä voitaisiin pitää ristiriitaisena. [29]

Kun Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien toteaa ennakkoratkaisupyynnössään, että "ulkomaan valuutan määräisenä tehdyt, [16.11.1940 annetun Verordnung über werbeständige Rechen 3 artiklan] vastaiset merkinnät ovat — — korjaamattomalla tavalla tehottomia kiinteistörekisterimerkintöjä, joilla ei ole oikeusvaikutuksia", [30] tämä osoittaa esitetyn kysymyksen moniselitteisyyden, koska tuolloin sovelletun Itävallan oikeuden nojalla tällainen merkintä kiinteistörekisteriin oli jo alun perin mitätön. Näin ollen sitä ei voitaisi korjata päteväksi jälkikäteen esimerkiksi perustamissopimuksen 73 b artiklan voimaantulon perusteella.

Ennakkoratkaisukysymyksessä liitetään siis komission mielestä yhteensovittamattomalla tavalla riidanalaista kiinnitystä rasittava korjaamaton pätemättömyys sen mahdolliseen jälkikäteiseen päteväksi korjautumiseen.

55. Kuten komissio toteaa, tämä ristiriita on vain näennäinen, koska itävaltalainen tuomioistuin katsoo, että riidanalaista rekisterimerkintää rasittava virhe on mahdollista korjata päteväksi, kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee. Koska se haluaa tietää, voidaanko perustamissopimuksen 73 b artiklaa soveltaa riidanalaiseen kiinnitykseen, tämäkin osoittaa sen, että kansallisen oikeuden mukainen pätemättömyys ei välttämättä ole lopullista.

56. Esitetty kysymys ei siis ole ilmeisen merkityksetön pääasian kohteena olevan

29 — Komission kirjallisten huomautusten 22 kohta.
30 — Sivu 4.

riidan ratkaisemiseksi, joten se on tutkittava. [31]

57. Jos oletetaan, että ulkomaan valuutan määräisen kiinnityksen merkitseminen kiinteistörekisteriin oli lainvastaista vuonna 1991, se oli lainvastaista myös silloin, kun perustamissopimuksen 73 b artikla tuli voimaan Itävallassa, minkä vuoksi on perusteltua pohtia tämän yhteisön oikeuden liittymäkohdan vaikutuksia. Joka tapauksessa vastaus, jonka ehdotan annettavaksi itävaltalaiselle tuomioistuimelle, perustuu olettamukseen, jonka mukaan riidanalainen vakuus oli voimassa vielä Itävallan tasavallan liittyessä Euroopan unioniin.

58. Koska kyseinen vakuus ei alun perin kuulunut perustamissopimuksen 73 b artiklan määräysten piiriin, voidaan olettaa, että kyseisen määräyksen vaikutukset kohdistuivat siihen sinä lyhyenä ajanjaksona, joka ulottui Itävallan tasavallan liittymisestä Euroopan unioniin siihen saakka, kun kiinnitys poistettiin kiinteistörekisteristä, sillä perusteella, että liittymisen vuoksi yhteisön oikeus on ensisijainen kansalliseen oikeuteen nähden.

59. Yhteisöjen tuomioistuin on jo antanut ratkaisuja tiettyjen perustamissopimuksen määräysten ajallisesta soveltamisalasta jäsenvaltion liittymisen jälkeen.

31 — Jos sen tutkittavaksi ottamisen edellytysten olisi katsottava puuttuvan, tämä olisi mielestäni perusteltava eri tavalla. Ei nimittäin ole kiellettyä pohtia perustamissopimuksen 73 b artiklan mahdollisuuksia vaikuttaa pääasian ratkaisuun sen vaihtoehdon osalta, että sen taannehtiva vaikutus näytettäisiin toteen. Kun asia tuli itävaltalaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, kiinnitys oli jo poistettu rekisteristä. Ei ole kuitenkaan osoitettu, että riidanalaisen kiinteistörekisterimerkinnän oikeudellinen pätevyys, jos se olisi mahdollista yhteisön oikeuden taannehtivan vaikutuksen perusteella, merkitsisi sitä, että sen vaikutukset tulisivat uudelleen voimaan velkojan eduksi. Kansallinen tuomioistuin ei ainakaan viittaa missään vaiheessa tähän mahdollisuuteen. Tämän toteamuksen vahvistaa lisäksi se, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena ei ole kiinnityksen toteamista päteväksi tai sen vaikutusten jonkinlaista uudistamista koskeva vaatimus. Pääasian kantaja pyrkii saamaan riidanalaisen kiinteistörekisterimerkinnän tehneeltä julkiselta notaarilta vahingonkorvausta. Kanteella pyritään toisin sanoen siihen, että pääasian vastaajan korvausvastuu vahvistettaisiin. Voidaan siis pohtia sitä, mitä hyötyä on kysymyksestä, joka koskee kiinnityksen korjautumista päteväksi, jos rekisterimerkintä on poistettu ja jos kyseinen riita koskee rekisterimerkinnän tehneen julkisen notaarin vastuuta. Hänen näet katsotaan laiminlyöneen ilmoitusvelvoitteensa, koska hän ei ole ilmoittanut pankille siitä, että kiinnitys oli voimassa olleen kansallisen lain mukaan tehoton. Jos ajatellaan asiayhteytä, jota kansallinen tuomioistuin kuvaa tässä kysymyksessä, joka koskee perustamissopimuksen 73 b artiklan taannehtivan vaikutuksen mahdollisuutta eikä sen voimassaoloa sinä päivänä, jona kiinnitys merkittiin kiinteistörekisteriin, määräystä ei sovellettu kyseisenä päivänä. On vaikeaa kuvitella, että sellaisen oikeussäännön taannehtiva vaikutus, joka jo määritelmän mukaan on annettu riidanalaisen toimenpiteen jälkeen, olisi hyödyksi arvioitaessa sitä, onko julkinen notaari tehnyt virkavirheen tehtävässään. Kun ei ole olemassa seikkoja, joiden perusteella perustamissopimuksen 73 b artiklan taannehtivan soveltamisen ja julkisen notaarin vastuun välillä olisi tosiasiallinen yhteys, kansallisen tuomioistuimen kuvaama vaihtoehto tuo mieleen pikemminkin riidan, joka koskisi kiinnityksenä annetun vakuuden mahdollisuutta tuottaa niitä vaikutuksia, jotka siihen yleensä liitetään. On vaikeampi ymmärtää, miksi kysymys on esitetty vahingonkorvauskanteen ratkaisemiseksi. Nämä epäilyt, joita esitän yhteisöjen tuomioistuimelle täydellisyyden vuoksi, eivät kuitenkaan ole loppujen lopuksi riittäviä kysymyksen tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumisen perusteluiksi. Ne perustuvat oletuksiin siitä, miten kansallisessa oikeudessa käsitellään vahingonkorvauskanteita, mikä ei voi ohjata yhteisöjen tuomioistuimen näkemystä ilman että se ylittäisi toimivaltansa. Yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Koska esitetyt kysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siis lähtökohtaisesti annettava ratkaisu. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että se ei voi vastata ennakkoratkaisukysymykseen, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai kun ongelma on hypoteettinen, eikä yhteisöjen tuomioistuimella ole käytettävissään tarvittavia tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka olisivat tarpeen, jotta se voisi antaa käyttökelpoisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin. Nyt käsiteltävässä asiassa tilanne ei näytä olevan tällainen, koska, kuten edellä mainittu asiassa Trummer ja Mayer annettu tuomio osoittaa, pääomien vapaan liikkuvuuden ja käsiteltävän tyyppisen kansallisen lainsäädännön välinen yhteys on ilmeinen. Sovellettavia kansallisia oikeussääntöjä, joiden merkityksen pääasian ratkaisun kannalta ainoastaan kansallinen tuomioistuin kykenee arvioimaan, koskevin varauksin on todettava, ettei esitetty kysymys ole ilmeisen hypoteettinen.

60. Edellä mainitussa asiassa Saldanha ja MTS annetussa tuomiossa oli ratkaistava, oliko EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäinen kohta (josta on muutettuna tullut EY 12 artiklan ensimmäinen kohta), joka koski kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa, välittömästi sovellettavissa.

61. Kyseinen asia koski Itävallan lainsäädäntöä, jossa edellytettiin niiden ulkomaan kansalaisten, jotka esiintyivät kantajina Itävallan tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, tallettavan tietyn summan oikeudenkäyntikulujen maksamisen vakuudeksi (cautio judicatum solvi), jos vastaaja tätä vaati.

62. Todettuaan, että liittymisasiakirjassa ei määrätty erityisistä edellytyksistä perustamissopimuksen 6 artiklan soveltamisen osalta, yhteisöjen tuomioistuin arvioi, että "tämän määräyksen on katsottava olevan välittömästi sovellettavissa ja sitovan Itävallan tasavaltaa siitä ajankohdasta alkaen, jolloin se liittyi yhteisöön, joten 6 artiklaa sovelletaan niihin vaikutuksiin, joita ennen tämän uuden jäsenvaltion liittymistä yhteisöön syntyneillä tilanteilla sittemmin on". [32]

63. On ratkaistava, voidaanko edellä mainitussa asiassa Saldanha ja MTS annetussa tuomiossa ilmaistua sääntöä soveltaa vastattaessa nyt käsiteltävään kysymykseen.

64. Todettakoon, että edellä mainittuun asiaan Saldanha ja MTS liittyneet tosiseikat eivät olleet samanlaisia kuin nyt käsiteltävässä pääasiassa. Kyseinen kansallinen oikeussääntö oli prosessuaalinen, [33] kun tässä tapauksessa kyseessä on aineellinen sääntö, jolla säännellään sopimussuhteeseen liittyviä tilanteita.

65. Kiinnitys on vakuus, jonka velallinen antaa velkojalleen osoittamalla kiinteää omaisuutta velvoitteen täytäntöönpanoa varten. Tämä vakuus täydentää pääsopimusta, mutta sen lisäksi on katsottava, että se, että on valittu tämä vakuusmuoto, ja se, että vakuudeksi on valittu juuri se omaisuus, joka on sen kohteena, on sopimuspuolten välisen sopimuksen tulosta. Se on siis epäilyksettä sopimusoikeudellinen.

66. Näin ollen asiaan sovellettavan lainsäädännön muutokset ovat omiaan aiheuttamaan häiriöitä ennalta määriteltyihin sopimussuhteisiin. Siitä sopimuspuolille aiheutuvia seurauksia on mielestäni arvioitava hyvin tarkasti, jotta ei vaarannettaisi oikeusvarmuutta, johon niillä on oikeus. Ne ovat näet tehneet päätöksensä tietyn positiivisen oikeustilan perusteella, joten uuden oikeudellisen järjestelyn soveltaminen sopimukseen merkitsisi sen perustan muuttamista, jolle osapuolet ovat sopimuksensa rakentaneet.

32 — Em. asiassa Saldanha ja MTS annetun tuomion 14 kohta.

33 — Kyseessä oli Zivilprozessordnung (Itävallan siviiliprosessilaki).

67. Tätä päätelmää ei voida soveltaa sellaisenaan tilanteisiin, joita säännellään sellaisilla prosessuaalisilla säännöksillä, joista oli kysymys edellä mainitussa asiassa Saldanha ja MTS annetussa tuomiossa. Osapuolten kohtalosta, sellaisena kuin sitä säänneltiin kyseisellä lainsäädännöllä, ei ollut sovittu ennalta sopimuksella. Sellaisia virallisia sääntöjä, joita niiden oli noudatettava, vaikka ne eivät olleet niitä valinneet, voidaan muuttaa lainsäätäjän tahdon mukaisesti hyvään oikeudenkäyttöön liittyvistä syistä, mikä selittää sen, että niiden mukautukset hyväksytään välittömästi.

68. Lisättäköön vielä, että prosessuaalisen säännön tai sopimussuhteen ulkopuolisen aineellisen oikeussäännön välitön soveltaminen ei välttämättä tuota samoja vaikutuksia kuin aineellisen oikeussäännön välitön soveltaminen sopimuksiin.

Erityisesti prosessuaalisten sääntöjen osalta uutta oikeussääntöä "ei sovelleta todellisuudessa tosiseikkoihin ja säädöksiin tai päätöksiin, jotka ovat oikeudenkäynnin kohteina, vaan itse oikeudenkäyntiin, ja sillä säännellään vain tulevaa oikeudenkäyntiä eikä lähtökohtaisesti vaikuteta muutoin jo päätökseen saatettuun oikeudenkäyntiin eikä varsinkaan asiakysymyksen osalta jo annettuihin ratkaisuihin". [34]

34 — Terré, F., *Introduction générale au droit*, Dalloz, 4. painos, 442 kohta. Varaus, joka on esitetty sen osalta, että jo päätökseen saatettua prosessia ei kyseenalaisteta, on perusteltua em. asiassa Saldanha ja MTS, jossa alimmassa tuomioistuimessa oli jo määrätty tietyn summan tallettamisesta oikeudenkäyntikulujen vakuudeksi, ennen kuin se oli kumottu muutoksenhaun perusteella perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, jolloin asiassa oli esitetty Revision-valitus Oberster Gerichtshofiin, joka esitti ennakkoratkaisupyynnön. Vastaus, jossa yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäistä kohtaa sovellettavan sellaisten tilanteiden tuleviin vaikutuksiin, jotka olivat syntyneet ennen Itävallan tasavallan liittymistä, johti todennäköisesti siihen, että kansallinen tuomioistuin vahvisti muutoksenhakutuomioistuimen kannan, jonka mukaan pääasian kantajan ei tarvinnut tallettaa oikeudenkäyntikulujen vakuudeksi summaa, josta oli määrätty ennen Itävallan tasavallan liittymistä.

Sopimussuhteiden alalla tietyt niistä syistä, joiden vuoksi sopimus on saatettu tehdä, kyseenalaistetaan siinä vaiheessa, jolloin siitä on tullut sitova ja jolloin sitä ei siis voitaisi osapuolten suostumuksetta muuttaa pääpiirteiltään eikä yksityiskohdiltaan. Uuden lain välitön soveltaminen merkitsee tietyllä tavalla sen vaikutusten taannehtivuutta. [35]

69. Näistä syistä sopimussuhteita koskeviin aineellisiin oikeussääntöihin ei voida soveltaa samanlaisia ajallista soveltamisalaa koskevia sääntöjä kuin muihin oikeussääntöihin.

70. Myös yhteisöjen tuomioistuin on tehnyt osittain vastaavanlaisen eron sellaisten kysymysten yhteydessä, jotka ovat koskeneet yhteisön johdetun oikeuden ajallista soveltamisalaa. [36]

35 — Tietyt kirjoittajat puhuvat tältä osin "aineellisesta taannehtivuudesta", "välillisestä taannehtivuudesta" ja "kvasitaannehtivuudesta" (Hubeau, F., "Le principe de la protection de la confiance légitime dans la jurisprudence de la Cour de justice des Communautés européennes", *Cahiers de droit européen*, 1983, nro 2 ja 3, s. 143), "epäpuhtaasta taannehtivuudesta" (Gilsdorf, P., "Confiance légitime, droits acquis et rétroactivité en droit communautaire", *Actes du séminaire sur la jurisprudence de la CJCE dans le domaine de la PAC*, Bryssel, 1981, s. 97); ja jopa "pseudotaannehtivuudesta" (Puissochet, J.-P., "Vous avez dit confiance légitime?", *L'État de droit, Mélanges en l'honneur de Guy Braibant*, 1996, s. 581, II, B).

36 — Ks. edellä alaviitteessä 27 mainitut tuomiot. Erityisesti em. asiassa Salumi ym. annetussa tuomiossa erotetaan selvästi aineelliset oikeussäännöt prosessuaalisista säännöistä (9 kohta). Suurimmassa osassa muista tuomioista viitataan oikeussääntöihin, joita luonnehditaan aineellisiksi oikeussäännöiksi. Vaikka edellä mainitussa asiassa Crispoltini annetussa tuomiossa ei ole esitetty erityistä luonnehdintaa, voidaan kuitenkin todeta, että tämä tuomio koski tähän luokkaan kuuluvaa oikeussääntöä.

71. Edellä on todettu, että perustamissopimuksen 73 b artiklaan samoin kuin liittymisasiakirjan soveltamista koskeviin yksityiskohtaisiin sääntöihinkään ei sisälly mitään täsmennyksiä, joiden perusteella olisi oletettava, että kyseiseen artiklaan sisältyvää oikeudellista sääntelyä olisi sovellettava tilanteisiin, jotka ovat edeltäneet Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin. Määräyksissä ei puututa myöskään siihen, olisiko katsottava, että perustamissopimuksen 73 b artiklalla voidaan muuttaa sellaisten sopimusten tulevia vaikutuksia, joita jo sovelletaan sillä hetkellä, kun perustamissopimus tulee voimaan.

72. Siihen vastaamiseksi, sovelletaanko yhteisön oikeutta tällaisiin sopimuksiin, saadaan apua julkisia hankintoja koskeneessa asiassa Tögel 24.9.1998 annetusta tuomiosta. [37]

73. Itävaltalainen sosiaaliturvalaitos oli tehnyt eri yritysten kanssa sairaankuljetuksia koskevia puitesopimuksia. Kolmas osapuoli, jolla puitesopimuksissa määritettyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan ei ollut oikeutta harjoittaa tätä toimintaa, vaati toimivaltaista itävaltalaista tuomioistuinta toteamaan, että riidanalaisen hankinnan osalta olisi pitänyt järjestää avoin sopimuksentekomenettely.

74. Yksi kansallisen tuomioistuimen esittämistä kysymyksistä koski sitä, onko jäsenvaltion hankintaviranomaisella yksityisen vaatimuksesta yhteisön oikeuden perusteella velvollisuus puuttua määräämättömäksi ajaksi tai useaksi vuodeksi perustettuihin *voimassa oleviin oikeussuhteisiin*, jotka on solmittu vastoin asiaan sovellettavan direktiivin säännöksiä.

75. Itävallan tuomioistuin tiedusteli toisin sanoen yhteisöjen tuomioistuimelta sitä, oliko viranomaisilla, jotka käyttivät kuljetuspalveluja puitesopimusten nojalla, velvollisuus tarkistaa niiden ehtoja uuden yhteisön oikeussäännön antamisen vuoksi.

76. Yhteisöjen tuomioistuin korosti, että "pääasiassa kyseessä olevat puitesopimukset on tehty vuonna 1984 eli jo ennen direktiivin — — antamista". [38] Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin totesi, että yhteisön oikeudessa ei edellytetä sitä, että puututaan olemassa oleviin oikeussuhteisiin, "jos nämä oikeussuhteet on perustettu ennen direktiivin — — täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumista". [39]

77. Edellä mainitussa asiassa Tögel annetun tuomion perusteella sopimuksiin sovellettava säännöstö on lainsäädännön muutostapauksissa se säännöstö, joka oli voimassa sopimuksia tehtäessä. Näin todetessaan yhteisöjen tuomioistuin näyttää vahvistavan sen, että on olemassa raja

37 — Asia C-76/97, Tögel, tuomio 24.9.1998 (Kok. 1998, s. I-5357, 48 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

38 — Kyseisen tuomion 53 kohta.

39 — Kyseisen tuomion 54 kohta.

sellaisten uusien sääntöjen, jotka saattavat muuttaa jo sovellettavia sopimuksia, ja sellaisten uusien sääntöjen välillä, joita annetaan sellaisilla aloilla, joilla oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan säilyttämisen vaatimukset ovat vähemmän uhattuina, kuten prosessuaalisten säännösten yhteydessä.

Tästä seuraisi, että myöhemmin tehtävät lainmuutokset eivät koske sopimuksia, jos niissä ei nimenomaisesti ja yksiselitteisesti säädetä niiden välittömästä soveltamisesta voimassa oleviin sopimuksiin sellaisella tavalla, että asianomaisten oikeusvarmuus taataan ja heidän perusteltua luottamustaan suojataan.

78. En ole varma siitä, onko näin asetettu raja kiistatta hyväksyttävissä.

79. Jotta näin olisi, olisi näytettävä toteen, että uuden lainsäädännön taustalla olevat syyt eivät ole hyväksyttävä peruste kyseenalaistaa yksityisten väliset suhteet, joita sillä pyritään sääntelemään, lähinnä näiden suhteiden taustalla olevan yhteisön intressin vuoksi.

80. Olisi myös hyväksyttävä, että kaikkien voimassa olevan sopimuksen osapuolten oikeusvarmuus ja luottamuksensuoja ovat automaattisesti uhattuina aina, kun annetaan uusia oikeusnormeja, joita saatetaan soveltaa niitä yhdistävään oikeussuhteeseen.

81. Tilanne ei ole kuitenkaan aina tällainen. Uuden lainsäädännön taustalla oleva yhteisön intressi saattaa olla niin suuri, että välitön soveltaminen on perusteltua. Tämä lainsäädäntö ei myöskään välttämättä vaikuta millään tavoin sopimuskumppaneiden oikeusvarmuuteen ja luottamuksensuojaan.

82. Yhteisön intressistä on muistutettava, että pääomien vapaa liikkuvuus on erittäin tärkeä yhteisön oikeuden periaate. Sellaisena se velvoittaa jäsenvaltioita, koska yhteisön oikeus on ensisijainen kansalliseen oikeuteen nähden, ja erityisesti uusia jäsenvaltioita niiden liittymispäivästä lähtien. Ei olisi hyväksyttävissä, että sopimusvapaus johtaisi siihen, että kohtuuton ja jopa oikeuden ja oikeuskäsityksen kehityksen kanssa yhteensopimaton oikeustila jatkuisi loputtomiin, kun sillä olisi lopullisia vaikutuksia sen vuoksi, että se sisältyisi toistaiseksi voimassa oleviin sopimuksiin. Tämä jäykistäisi olemassa olevaa oikeutta ja viivästyttäisi yhteisön oikeuden uudistavia vaikutuksia.

83. Tällaiset hankaluudet voivat olla perusteltuja ainoastaan oikeusvarmuuteen ja luottamuksensuojaan liittyvistä pakottavista syistä. Uuden yhteisön oikeusnormin voimaantulopäivää on mielestäni mukau-

tettava siten, että muut yhteisön oikeuden oikeusperiaatteet otetaan huomioon.

84. Koska on osoitettu, että perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltaminen voimassa olevan sopimuksen tuleviin vaikutuksiin ei voi vaikuttaa niihin kielteisesti, ei ole mitään syytä siihen, miksi se ei voisi tulla välittömästi voimaan.

85. Nyt käsiteltävässä asiassa seuraukset, joita aiheutuisi kyseisen määräyksen soveltamisesta voimassa oleviin sopimuksiin, joita koskee nyt käsiteltävän kaltainen lainsäädäntö, eivät mielestäni ole sellaisia, että oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteet vaarantuisivat.

86. Perustamissopimuksen 73 b artiklaan perustuva oikeudellinen sääntely ei edellytä minkään tietyn valuutan käyttöä, koska siinä määrätään valinnanvapaudesta. Näin ollen riidanalainen vakuus on yhteisön oikeuden kannalta lainmukainen, olipa kiinnitys merkitty kiinteistörekisteriin ennen kyseisen valtion liittymistä sovelletun kansallisen lainsäädännön mukaisesti kansallisena valuuttana tai kyseisen lainsäädännön vastaisesti ulkomaan valuuttana. Perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltaminen kiinnityksen voimassaoloaikana ei siis voi missään vaiheessa kyseenalaistaa sen pätevyyttä sillä perusteella, että olisi pitänyt valita mieluummin jokin valuutta kuin jokin toinen.

87. Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa Saksan markan määräisenä vahvistetusta kiinnityksestä pitäisi tulla lainmukainen ainakin siitä hetkestä lähtien, jolloin Itävallan tasavalta liittyi Euroopan unioniin.

88. Osapuolten aikomus oli sitä paitsi alun perin asettaa asianmukainen vakuus, joka täyttäisi vakuustehtävänsä ja olisi lainmukainen.

89. Lisättäköön vielä, että ei myöskään vaikuta siltä, että kolmansilla osapuolilla olisi ollut intressi kiinnityksen poistamiseen kiinteistörekisteristä kansallisen lainsäädännön rikkomiseen liittyvillä perusteilla, mikä näyttäisi vahvistavan sen, että ainoastaan toinen sopimuspuolista riitautti kyseisen kiinnityksen.

90. Perustamissopimuksen 73 b artiklan voimaantulo nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön tilalle ei siis näytä tässä tapauksessa vaikuttavan kielteisesti oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteisiin.

91. Tästä syystä perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sitä on sovellettava välittömästi nyt käsi-

teltävän pääasian kohteena olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kiinnitys on merkitty kiinteistörekisteriin ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin mutta jossa se on ollut realisointimenettelyn kohteena tämän päivämäärän jälkeen, siten että oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita ei loukata.

Ratkaisuehdotus

92. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaisi Landesgericht für Zivilrechtssachen Wienin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavalla tavalla:

1) Pääasian kohteena olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jossa edellytetään toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi vahvistettavan kiinnityksen merkitsemistä kiinteistörekisteriin kansallisena valuuttana, on ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan (josta on tullut EY 56 artikla) kanssa.

2) Perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sitä ei voida soveltaa kiinnitykseen, joka on vahvistettu Itävallassa toisen jäsenvaltion valuuttana ennen kyseisen valtion liittymistä Euroopan unioniin.

Perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sitä on sovellettava välittömästi nyt käsiteltävän pääasian kohteena olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kiinnitys on merkitty kiinteistörekisteriin ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin mutta jossa se on ollut realisointimenettelyn kohteena tämän päivämäärän jälkeen, siten että oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita ei loukata.